

Корупционни индекси на *Коалиция 2000*

Март 2001

СЪДЪРЖАНИЕ

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	3
КОРУПЦИОННИ ИНДЕКСИ	4
ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ	5
НАГЛАСИ СПРЯМО КОРУПЦИЯТА	6
КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ	8
ОЦЕНКИ ЗА РАЗМЕРИТЕ НА КОРУПЦИЯТА	11
ОЧАКВАНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КОРУПЦИЯТА	16

МЕТОДОЛОГИЯ НА
ИЗСЛЕДВАНЕТО

Изводка

Национално представително изследване на населението, обхващащо 1037 респонденти на възраст над 18 г.

Метод на изследването

Методът на изследване е персонално стандартизирано интервю.

Полева работа

Полевата работа беше извършена от 27.01.2001 г. - 10.02.2001 г.

КОРУПЦИОННИ ИНДЕКСИ

- Корупционните индекси са основен продукт на *Системата за мониторинг на корупцията* (СМК) на *Коалиция 2000*. Техните стойности се актуализират на всеки 3 месеца на основата на данни от емпирични социологически изследвания.
- Корупционните индекси приемат стойности от 0 до 10.
- Колкото стойността на индексите е по-близка до 10, толкова по-негативни са оценките за състоянието на корупцията в страната.
- Индексите, чиято числова стойност клони към 0, показват максимална близост до идеала за “общество без корупция”.
- Корупционните индекси са групирани в няколко категории:
 - нагласи спрямо корупцията;
 - корупционни действия;
 - оценки за размерите на корупцията;
 - корупционни очаквания.

ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ

Тенденцията, корупцията да бъде оценявана от общественото мнение като един от най-важните проблеми, пред които е изправена България, се запазва непроменена и през месец януари 2001 г. Като по-значими от нея обществени проблеми, са посочени безработицата, престъпността, ниските доходи и бедността. Спрямо предходната година се наблюдава лек спад в нивото на оценките на гражданите за обществената значимост на този феномен. Въпреки това, корупцията продължава да бъде възприемана като изключително остър проблем на българското общество. Това е косвено свидетелство, че все още не се прилагат достатъчно ефективни средства за нейното ограничаване до едно приемливо равнище.

ТАБЛИЦА 1. ОСНОВНИТЕ ПРОБЛЕМИ, ПРЕД КОИТО Е ИЗПРАВЕНА БЪЛГАРИЯ

	Февруари 1999	Април 1999	Септ. 1999	Януари 2000	Април 2000	Септ. 2000	Януари 2001
1. Безработица	58,4	64,1	64,6	65,3	71,3	67,8	67,5
2. Престъпност	45,4	39,1	32,4	27,9	28,9	25,7	51,7
3. Ниски доходи	51,3	49,1	50,2	50,6	48,9	49,0	46,0
4. Бедност	31,6	32,9	37,1	41,2	41,9	41,5	39,4
5. Корупция	38,5	34,2	38,5	37,5	40,1	37,5	36,5
6. Политическа нестабилност	17,7	20,2	15,4	13,1	13,8	17,0	18,2
7. Високи цени	22,9	20,5	21,9	18,9	19,4	22,4	16,3
8. Здравеопазване	11,5	9,2	16,0	14,6	14,1	14,0	5,1
9. Замърсяване на околната среда	3,6	5,2	5,0	4,3	2,4	2,7	3,0
10. Етнически проблеми	2,1	2,4	4,0	1,4	1,9	1,7	0,9
11. Образование	2,7	2,9	3,8	2,9	2,3	2,1	0,8

Интервюираните са посочвали до три отговора, поради което сборът от процентите надхвърля 100.

База: N= 1037

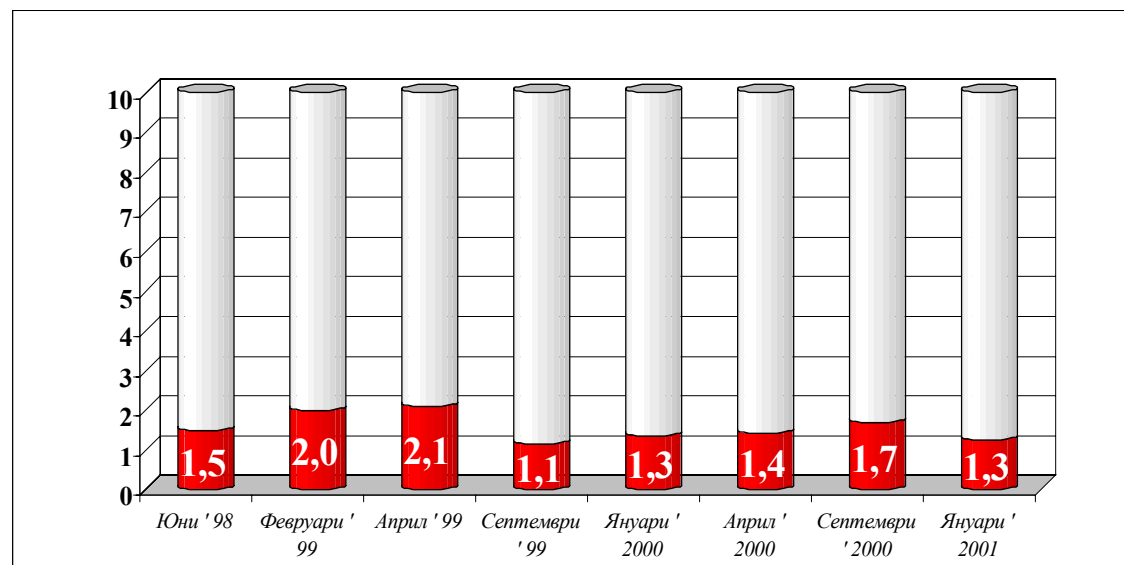
НАГЛАСИ СПРЯМО КОРУПЦИЯТА

Принципна допустимост

Този индекс отразява равнището на ценностна приемливост на различните корупционни практики.

Спрямо месец септември на миналата година, през януари 2001 г., се наблюдава намаление на стойността на индекса с 0.4. Този факт е поредното доказателство, че на ценностно-нормативно ниво общественото мнение продължава да бъде негативно настроено към феномена “корупция”. Намалението на стойността на индекса е индикативно и за известно изостряне на обществената чувствителност към проявите на корупцията.

ГРАФИКА 1. ПРИНЦИПНА ДОПУСТИМОСТ

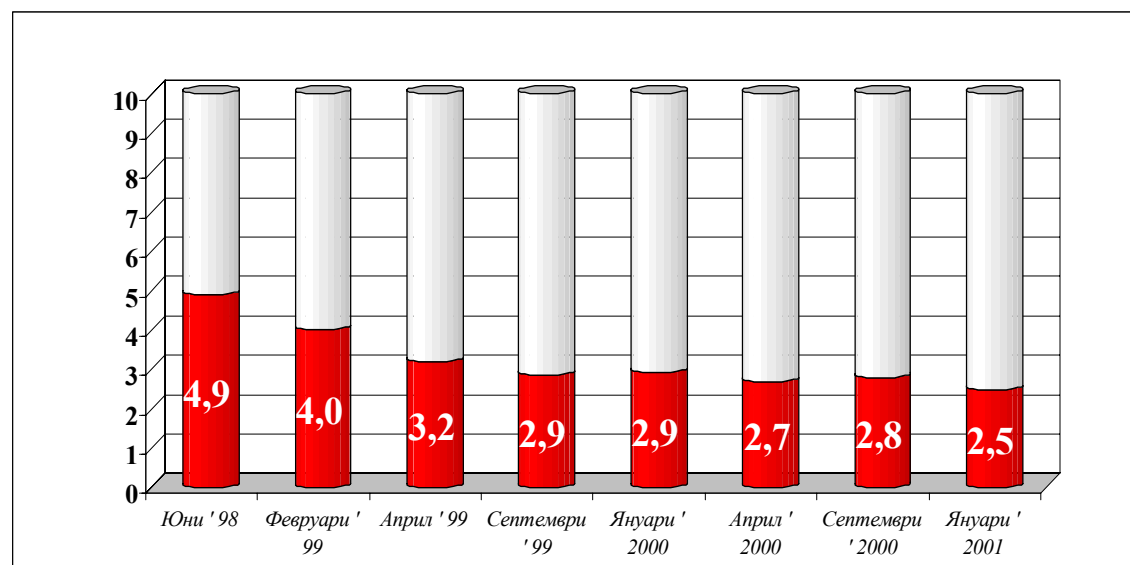
База: N = 1037

Податливост на корупция

Този индекс измерва склонността на гражданите да правят компромиси със своите ценности под натиска на обстоятелствата.

Тенденцията към намаляване на стойността на този индекс, започнала в средата на 1999 г., продължава. В резултат на това, податливостта към корупция се стабилизира на едно ново, по-ниско равнище. Въпреки промяната, този индекс продължава да бъде два пъти по-висок от индекса на принципната допустимост на корупцията. Това показва, че формирането на корупционното поведение има за своя предпоставка по-скоро натиска на всекидневните обстоятелства, отколкото ценностната система на обществото.

ГРАФИКА 2. ПОДАТЛИВОСТ НА КОРУПЦИЯ

База: N = 1037

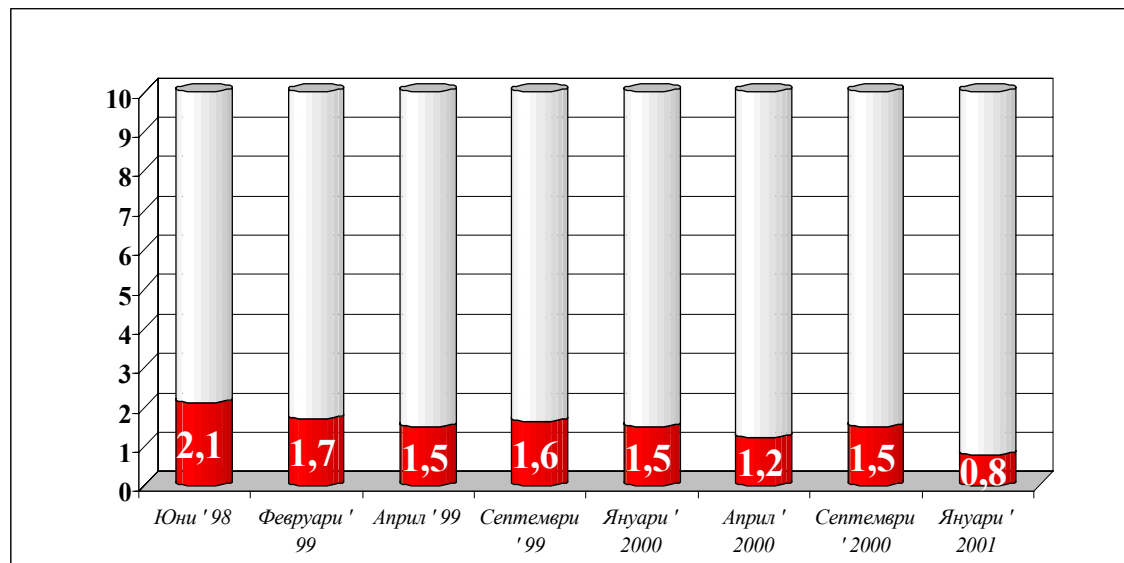
КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ

Корупционен натиск

Този индекс измерва разпространеността на опитите на служители от обществената сфера пряко или косвено да осъществяват натиск върху гражданите за получаване на пари, подаръци или услуги.

В този случай е налице съществено намаление на стойността на този индекс. Това показва, че за периода от септември 2000 г. до януари 2001 г., корупционният натиск, осъществяван върху гражданите от страна на служителите в обществената сфера е отслабнал значително. Това е позитивна тенденция, потвърждаваща хипотезата, че корупционното поведение в българските условия все по-рядко е резултат от открита принуда. Много често то е въпрос на личен избор свързан с конкретни практически интереси, обвързващи и двете страни на корупционното взаимодействие.

ГРАФИКА 3. КОРУПЦИОНЕН НАТИСК

База: N = 1037

Корупционен натиск

Изследването, проведено през януари 2001 г., показва няколко съществени промени в оценките за упражнявания корупционен натиск от различните групи служители в общественя сектор. Налице е близо 16% намаление в силата на корупционния натиск от страна на лекарите. По-слабо, но пак в положителна посока, е и изменението при полицейските и данъчните служители и представителите на съдебната система. При останалите професионални групи, но най-вече при митническите и общинските служители, бизнесмените и bankerите оказваният от тях корупционен натиск е нараснал. Тази промяна на свой ред е довела до вътрешни размествания в структурата на професионалните групи, в зависимост от упражнявания от тях корупционен натиск. В периода от септември 2000 г. до януари 2001 г. най-силен корупционен натиск върху гражданите са оказвали митническите и полицейските служители, а най-слаб - учителите и общинските съветници.

ТАБЛИЦА 2.”АКО ПРЕЗ ПОСЛЕДНАТА ГОДИНА СЕ Е СЛУЧВАЛО ДА ВИ ПОИСКАТ НЕЩО, ЗА ДА БЪДЕ РЕШЕН ВАШ ПРОБЛЕМ, ТО ВИ БЕ ПОИСКАНО ОТ:”

	Февруари	Април	Септ.	Януари	Април	Септ.	Януари
	1999	1999	1999	2000	2000	2000	2001
	%*	%*	%*	%*	%*	%*	%*
Митнически служител	17,3	27,9	30,7	19,8	29,1	15,8	22,7
Полицейски служител	22,3	22,8	25,9	23,4	19,5	24,0	18,9
Административен служител в съдебната система	15,9	20,4	23,6	18,5	10,4	11,5	13,3
Служител или преподавател в университет	12,4	9,5	16,2	10,1	12,6	13,9	13,2
Бизнесмен	13,4	12,0	12,8	13,7	11,9	9,7	11,6
Общински служител	15,6	11,5	18,0	11,3	11,7	10,3	11,2
Служител в министерство	5,4	6,7	7,6	3,2	3,7	7,0	8,9
Прокурор	5,5	7,9	9,5	5,9	4,7	7,8	7,2
Данъчен служител	9,5	6,6	12,1	8,4	7,8	8,3	6,4
Лекар	26,6	21,5	25,1	20,0	18,6	22,1	6,1
Съдия	8,6	10,9	11,3	6,9	7,7	9,1	5,8
Следовател	7,4	7,9	6,1	6,1	8,4	6,0	5,5
Народен представител	2,5	4,8	3,9	1,9	4,5	6,4	4,2
Банкер	-	-	-	8,1	1,8	2,9	4,1
Учител	3,4	4,8	5,0	4,9	3,0	5,5	3,7
Общински съветник	8,9	8,6	5,7	6,7	5,6	3,2	2,1

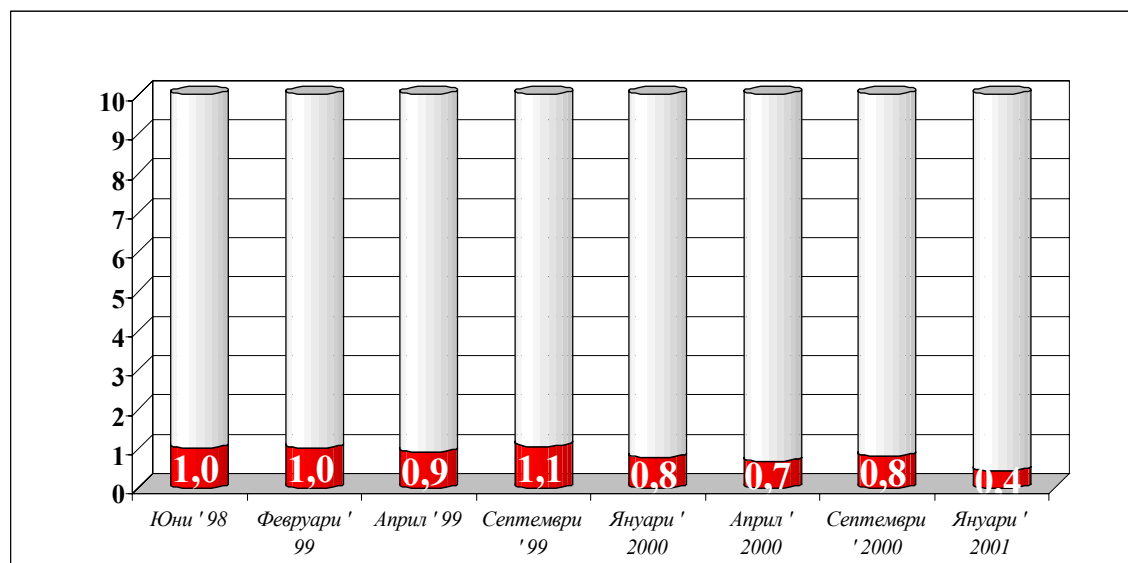
**Относителен дял на тези от контактувалите със съответната група, на които са искани пари, подаръци или услуги.*

Корупционни действия

Този индекс отразява самооценката за личното участие на респондентите в различни форми на корупционно поведение.

И при този индекс е възстановена положителната тенденция за намаляване на равнището на фактическите прояви на корупционно поведение. На фона на позитивните изменения на стойностите на първите три индекса, може да се твърди, че броят на корупционните действия в страната за последната половин година е намалял.

ГРАФИКА 4. КОРУПЦИОННИ ДЕЙСТВИЯ

База: N = 1037

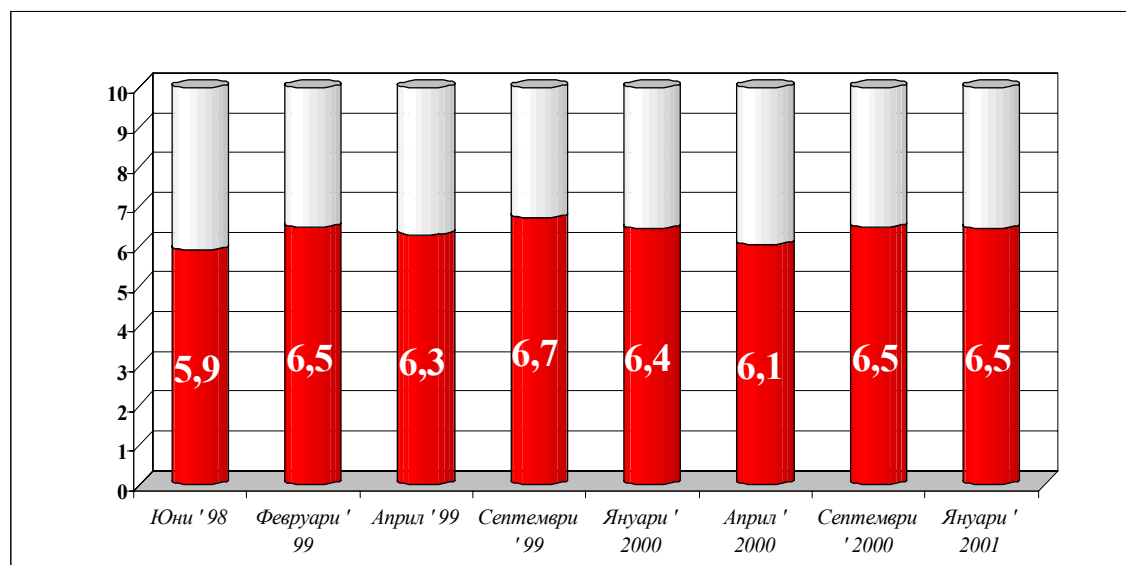
ОЦЕНКИ ЗА РАЗМЕРИТЕ НА КОРУПЦИЯТА

Разпространение на корупцията

Регистрира оценките на гражданите за степента на разпространеност на корупционните действия сред служителите в обществената сфера.

През месец януари 2001 г. този индекс остава непроменен спрямо есента на миналата година. Като се има предвид, че неговата стойност по принцип е и най-висока, може да се твърди, че според общественото мнение феноменът “корупция” продължава да бъде широко разпространен в българското общество. Нещо повече, устойчивите и без резки колебания стойности на индекса показват, че в близка перспектива съществена промяна в обществените оценки за степента на разпространение на корупцията в България не може да се очаква.

ГРАФИКА 5. СТЕПЕН НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА КОРУПЦИЯТА

База: N = 1037

Разпространение на корупцията

През януари 2001 г., водещият фактор за разпространението на корупцията в страната, свързан с използването на държавната власт за лично облагодетелстване, увеличава своята стойност. Прави впечатление, че отслабва влиянието на вече третия по значимост фактор - ниското ниво на заплащане. Делът на посочилите несъвършеното законодателство и липсата на строг административен контрол, като причини за разпространение на корупцията остава непроменен. Според общественото мнение, за изминалия период неефективността на съдебната система е нараснала. Обратната тенденция регистрираме спрямо фактора “преплитане на служебните задължения с личните интереси”. Въпреки наличието на известни колебания, останалите причини за разпространение на корупцията запазват стойности близки до регистрираните през месец септември 2000 г.

ТАБЛИЦА 3. ОСНОВНИ ФАКТОРИ, КОИТО ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА КОРУПЦИЯТА В СТРАНАТА (%)

	<i>Април '99</i>	<i>Септември '99</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Септември 2000</i>	<i>Януари 2001</i>
Стремежът към бързо забогатяване на тези, които са на власт	52,9	54,8	57,0	57,8	60,8
Несъвършеното законодателство	38,8	37,8	35,1	40,5	39,1
Ниските заплати	51,5	43,6	47,2	41,6	33,7
Липсата на строг административен контрол	36,4	33,8	30,8	32,3	31,8
Неефективността на съдебната система	19,6	27,5	24,7	22,2	27,2
Преплитане на служебните задължения с личните интереси	25,8	28,3	28,3	32,6	25,8
Моралната криза в периода на преход	19,4	19,4	18,2	17,0	18,9
Особеностите на българската национална култура	6,9	4,7	5,9	4,2	5,9
Наследените от комунистическото минало проблеми	6,8	7,4	7,3	7,8	4,4

База: N= 1037

Разпространение на корупцията

През януари 2001 г. се наблюдава известно отслабване на степента на убеденост, че корупцията е широко разпространена сред част от професионалните групи. Най-значимо е намалението на оценките за разпространението на корупцията сред лекарите, общинските и данъчните служители. Изключение от тази тенденция правят народните представители и бизнесмените, сред които корупцията се оценява като нарастваща. Митническите служители продължават да се възприемат като най-корумпираната професионална група. Непосредствено след тях общественото мнение отново класира депутатите, министрите, полицейските служители и представителите на съдебната система. През януари 2001 г., според българските граждани, корупцията е най-слабо разпространена сред представителите на неправителствените организации, журна-листите и учителите.

ТАБЛИЦА 4. “СПОРЕД ВАС, ДОКОЛКО ШИРОКО Е РАЗПРОСТРАНЕНА КОРУПЦИЯТА СРЕД СЛЕДНИТЕ ГРУПИ”:

	<i>Относителен дял на отговорилите “Почти всички и повечето са въвлечени в нея”</i>						
	<i>Февруари 1999</i>	<i>Април 1999</i>	<i>Септ. 1999</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Април 2000</i>	<i>Септ. 2000</i>	<i>Януари 2001</i>
Митнически служители	73,3	73,2	75,2	77,0	78,6	75,2	74,3
Народни представители	39,0	37,7	42,6	45,0	55,1	51,7	52,6
Министри	39,1	35,3	43,9	45,3	53,4	55,0	52,3
Полицейски служители	51,5	49,2	55,8	51,9	50,5	54,3	51,0
Прокурори	48,5	50,0	50,8	46,3	54,4	51,3	50,7
Съдии	49,5	50,8	50,7	48,5	56,0	50,1	50,6
Адвокати	55,5	55,4	55,6	54,8	51,9	52,9	50,3
Данъчни служители	47,1	45,2	56,4	53,9	51,0	53,7	47,3
Служители в министерства	42,5	41,9	48,2	47,9	55,1	49,7	43,9
Бизнесмени	49,5	47,6	48,3	48,5	51,4	42,3	43,6
Следователи	43,6	41,8	44,9	41,0	48,0	43,8	43,5
Лидери на политически партии коалиции	40,5	31,1	42,7	37,5	45,0	43,8	39,1
Адм. служители в съдебната система	42,0	40,5	49,7	42,0	45,2	40,2	36,8
Общински служители	44,3	39,6	48,8	45,0	46,5	41,6	35,9
Банкери	-	-	-	20,9	38,8	33,5	35,6
Местни политически лидери	34,0	27,5	38,2	31,7	36,4	36,8	34,2
Общински съветници	31,2	26,4	34,7	32,5	35,2	32,1	30,9
Лекари	56,9	46,0	47,3	42,5	40,9	43,6	27,0
Служители или преподаватели университети	29,5	28,5	35,7	29,4	29,3	28,1	21,6
Представители на НПО	16,3	11,5	20,9	16,2	18,2	23,9	18,2
Журналисти	12,7	12,0	14,3	10,6	14,1	13,9	11,3
Учители	12,6	8,4	11,5	9,5	8,2	10,9	5,8

Институционално разпространение на корупцията

Вътрешната подредба на класацията на държавните институции според степента на разпространение на корупцията в тях не търпи съществени изменения през месец януари 2001 г. Според общественото мнение, в най-голяма степен корупцията е разпространена в митниците, Агенцията за приватизация и съдебната система, а в най-малка - в армията, Националния статистически институт и президентството. Налице е промяна в представите за степента, в която корупцията е разпространена в различните институции. Най-съществено са намалели отрицателните оценки за данъчните служби, Комитета по енергетика, БТК, Българската национална банка, армията, Националния статистически институт и президентството. Според общественото мнение, степента на разпространение на корупцията през януари 2001г. е по-голяма в Агенцията за приватизация, съдебната система, полицията, Агенцията за чуждестранни инвестиции и Комисията за защита на конкуренцията.

ТАБЛИЦА 5. “СПОРЕД ВАС, ДО КАКВА СТЕПЕН Е РАЗПРОСТРАНЕНА КОРУПЦИЯТА В СЛЕДНИТЕ ИНСТИТУЦИИ:”

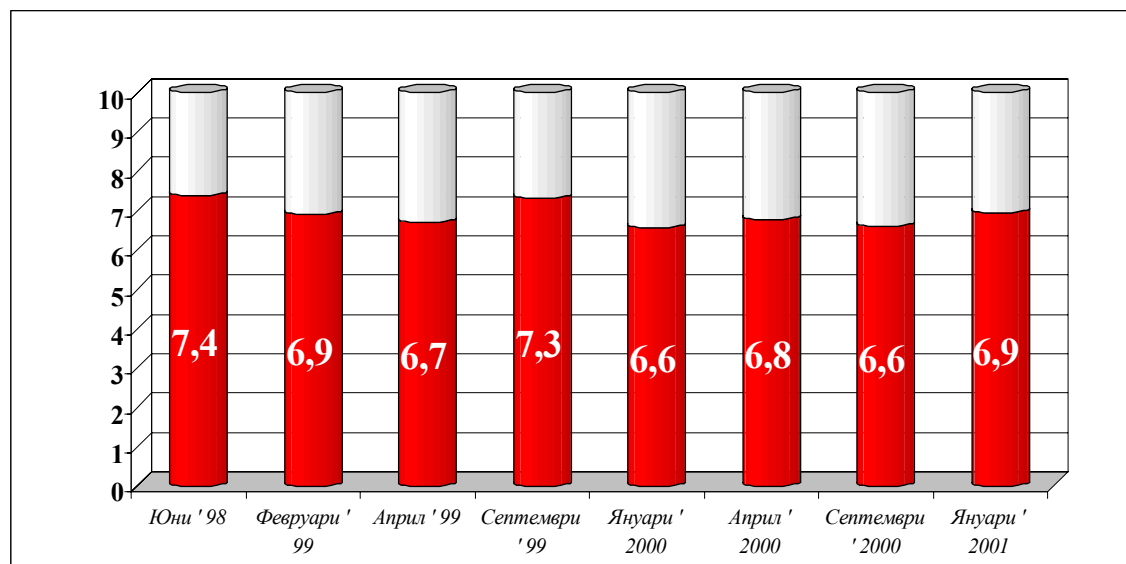
	<i>Април 1999</i>	<i>Септ. 1999</i>	<i>Януари 2000</i>	<i>Април 2000</i>	<i>Септ. 2000</i>	<i>Януари. 2001</i>
Митници	8,78	9,10	9,02	9,10	8,90	8,96
Агенция по приватизация	7,46	7,86	7,96	8,28	8,06	8,24
Съдебна система	7,62	7,88	7,68	7,68	7,60	7,82
Агенция за чуждестранни инвестиции	-	-	-	7,78	7,54	7,74
Отраслови министерства	6,94	7,40	7,24	7,44	7,50	7,56
Парламент	6,78	7,16	6,96	7,24	7,42	7,46
Правителство	6,58	7,12	6,94	7,10	7,44	7,42
Данъчни служби	7,10	7,98	7,68	7,56	7,54	7,42
Полиция	7,16	7,54	7,30	7,24	7,14	7,36
Областни управи	6,90	7,32	7,02	7,04	6,94	6,90
Комисия за защита на конкуренцията	6,14	6,40	6,18	6,68	6,54	6,84
Комитет по енергетика	6,40	6,84	7,00	7,10	7,00	6,82
Общинска администрация	6,64	7,24	6,82	6,74	6,54	6,54
Комисия за ценни книжа и фондови борси	6,24	6,28	6,22	6,50	6,46	6,48
БТК	-	-	-	6,28	6,60	6,30
Сметна палата	5,74	5,86	5,54	5,84	5,98	5,82
Българска национална банка	5,34	5,32	5,34	5,16	5,72	5,48
Армия	4,88	5,06	5,06	5,08	4,98	4,80
Национален статистически институт	4,80	4,54	5,00	4,68	5,02	4,76
Президентство	4,46	4,50	4,28	4,52	4,52	4,24

Практическа ефикасност на корупцията

Този индекс показва оценките на гражданите за степента на превръщане на корупцията в ефективно средство за решаване на лични проблеми.

През януари 2001 г., на фона на общото намаление на останалите корупционни индекси, се регистрира слабо покачване на този индекс. Нещо повече, от гледна точка на целия изследван период, той е изключително устойчив, не търпи резки промени и притежава една от най-високите стойности. В съдържателен план това означава, че в българските условия корупцията продължава да бъде един изключително ефективен инструмент за решаването на частни проблеми. Оттук следва и по-общият извод, че в социалната среда, създаваща предпоставките за съществуване на корупцията, не са настъпили съществени изменения.

ГРАФИКА 6. ПРАКТИЧЕСКА ЕФИКАСНОСТ НА КОРУПЦИЯТА

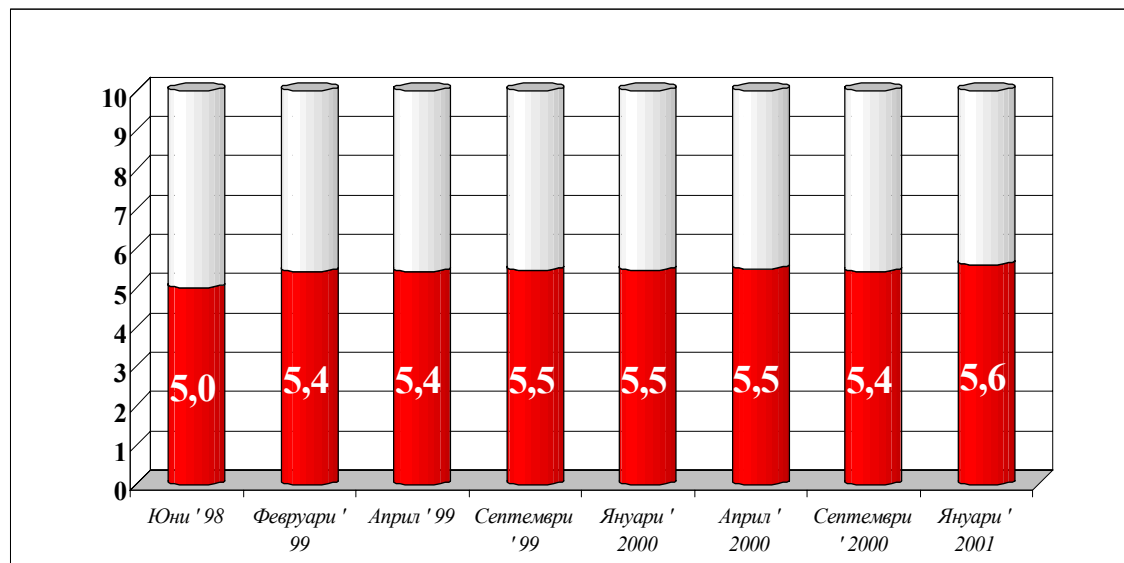
База: N = 1037

ОЧАКВАНИЯ ЗА РАЗВИТИЕТО НА КОРУПЦИЯТА

Този индекс отразява оценките за възможностите (потенциала) на българското общество да се справи с корупцията.

Стойността на този индекс, регистрирана през януари 2001 г., е поредното доказателство, че той е най-стабилният от всички наблюдавани по време на корупционния мониторинг. Това за пореден път доказва, че възможностите на българското общество за справяне с проблема “корупция” не са свързани само с промяната на масовите нагласи към този феномен, а с възникването на нови социални практики. Необходими са принципно нови регулативни механизми, които едновременно да са законово легитимирани, морално приемливи и практически ефективни.

ГРАФИКА 7. КОРУПЦИОННИ ОЧАКВАНИЯ

База: N = 1037

Агенция “Витоша Рисърч” е специализирана в извършването на социални и маркетингови изследвания. Тя възниква като резултат от развитието на социологическата програма на Центъра за изследване на демокрацията, започнала своята дейност през 1989г.

“Витоша Рисърч” е специализирана в провеждане на изследвания в областта корупцията и престъпността, социалната политика, икономическото, политическото и електорално поведение, приватизацията, ценностните ориентации и нагласи на българското население, проучването на общественото мнение, оценка на медийните аудитории и програми, маркетингови и рекламни изследвания и други.

Ул. Лазар Станев № 1
1113 София
Тел.: 971 3000
Факс: 971 2233
Ел. поща: VR@ONLINE.BG
WWW.ONLINE.BG/VR

